

GEC 2026

Tindzimi

Tinotsi to Pfuneta Mudyondzisi

Inifogirafiki (*infographic*) leyi yi kombisa leswi tidyondzo hinkwato ta wena ta xikolo ti hlanganaka swin'we eka phurojeke yin'we leyikulu leyi nga hlanganeriwa hi ku rhangeliwa hi dyondzo ya LO. Phurojeke leyi yi ku pfuna leswaku u kota ku titwisisa, ku hlawula ka wena ka ntirho vutomi wa vumundzuku bya wena, na vuswikoti lebyi lavekaka leswaku u kota ku humelela.

Ntivomitolovelo ya Swavutomi (*Life Orientation*) (LO) – Hi yona Senthara/mbilu ya phurojeke.

Ntivomitolovelo ya Swavutomi (*Life Orientation*) i dyondzokulu leyi hlanganisaka swilo hinkwaswo.

Yi kongomisa eka:

- Ku titwisisa **hina vinyi**
- Ku lavisisa **mitirhovutomi na mapapila ya mafundza**
- Ku vona mikarhi yo hambanahambana yo hlawuleka ya nkateko wo endla swo karhi

Tidyondzo letin'wana hinkwato ti seketela leswi u swi dyondzaka eka Dyondzo ya **Ntivomitolovelo ya Swavutomi (*Life Orientation*)**.

Leswi dyondzo yin'wana na yin'wana yi hlanganisaka xiswona na Dyondzo ya Ntivomitolovelo ya Swavutomi (*Life Orientation*)

1. Tindzimi (Ririmi ra le Kaya & Ririmi ro Engetela Rosungula)

U ta:

- Endla **ndzavisiso**
- Tsala **swiviko**
- **Andlala**

Vuswikoti lebyi byi ku pfuna ku veka miehleketo ya wena erivaleni. .

2. Dyondzo ya Ntivomatimu, Ntivoswarivala, Ntivovuxaka bya vanhu (*Social Sciences*)

U endla vuvalangi hi:

- **Xihlawuhlawu** na milawu leyi nga hundza
- **Matimu ya ntirhovutomi**
- Ndlela leyi muganga wa ka n'wina wu endlaka ha yona kuri vanhu va kuma mitirho.
I yini leswi ku pfuna ku twisisa mbangu wa vumundzuku bya wena?

3. Dyondzo ya Vuswikoti byo Tumbuluxa kumbe byo Tshula/Ntivovuxongi/Vutshila (*Creative Arts*)

U tirhisa:

- **Ntlangu, ncino, vuyimbeleri, na vutshila bya swovoniwa.**
- Ku kombisa leswi va tihlawulekisaka hi swona, ndhavuko, na miehleketo
Leswi swi ndlandlamuxa vutshila lebyi u nga byi tirhisaka eka ntirho vutomi wihi na wihi.

. Dyondzo ya Ikhonomi na Vulawuri kumbe Malawulelo/Mafambiselo ya Swatisayense (*Economic & Management Sciences*)

U dyondza hi mayelana na:

- **Bindzu na swaikhonomi**
- **Vumaki bya mabindzu**
- **Ku maketa na mali**

vuswikoti lebyi byi ku pfuna ku twisisa mali na mitirhovutomi eka bindzu.

Ku hlangana: Tidyondzo hinkwato ti tirha swin'we.

Phurojeke ya wena yi hlanganisa **vuswikoti hinkwabyo byo huma eka tidyondzo hinkwato.**

Leswi swi vula:

- Phurojeke YI'NWE
- Tidyondzo TO TALA ti mi pfuna ku ndlandlamuxa vuswikoti bya xiviri bya vutomi.
- U dyondza leswi tidyondzo ta xikolo ti hlanganaka ha kona eka vutomi bya xiviri.

Eka phurojeke leyi, vadyondzisi va Ririmi va ta letela vadyondzi hi ku kongomisa eka tindhawu to hambanahambana eka Ririmi Ra Le Kaya na Ro Engetela Rosungula va ri karhi va landzelela magoza manharhu: **Ndzavisiso, Ku tsala na Ku Nyika Mbulavulo.**

Maavelo lama ma fambelana swinene na xivumbeko xa phurojeke ya nhlanguano ya *GEC* Giredi ya 9, laha Ririmi Ra Le Kaya ri kongomisaka eka **Ntirhovutomi** loko Ririmi ro Engetela Rosungula ri kongomisa eka **Swamabindzu.**

Ririmi Ra Le Kaya (HL): Kongomisa eka ntirhovutomi

Vadyondzi va lavisisa ntirhovutomi lowu fambelanaka na vuswikoti bya vona, leswi va swi tsakelaka na mbuyelo wa tiintlilanexeni ta *LO*. Va fanele ku endla no heta:

- **Ndzavisiso: Inthavhiyuwa** munhu loyi a nga dyondzela ntirhovutomi lowu u wu hlawuleke kutani u hlangeleta mahungu kusuka eka swihlovo swo hambanahambana.
- **Ku tsala:** Endla **Xiviko xa Mafundza xa Ndzavisiso** lexi hlamulaka xivutiso xa ndzavisiso hi ku tirhisa vumbhoni lebyi humaka eka *LO, SS, na EMS.*
- **Mbulavulo:** Andlala leswi u swi kumeke mayelana na ntirhovutomi lowu u wu hlawuleke u ri karhi u seketela hi swiphemu (phositara, switirhisiwa, swovoniwa) swo huma eka *Creative Arts.*

Hikokwalaho ka yini Ririmi ra le Kaya ri kongomisa eka ntirhovutomi:

Ririmi Ra Le Kaya ri langutela xiyimo xa le henhla xo twisisa leswi u swi hlayaka, vuxokoxoko lebyi enteke na ku tsala switsariwa swo leha. **Xiviko xa mafundza** xi koxa ku pfilungana ka xiyimo xa le henhla xa Ririmi na ku hlamusela hi ku landzelelanisa miehleketo, leswi swi endlaka leswaku ntirhovutomi wu lulamela Ririmi Ra Le Kaya.

Ririmi Ro Engetela Rosungula (FAL): Kongomisa eka swamabindzu

Vadyondzi va languta miehleketo ya bindzu leri nga tirhaka eka muganga wa ka vona. Va fanele ku endla no heta:

- **Ndzavisiso:** Inthavhiyuwa n'wamabindzu kutani u hlangeleta mahungu mayelana na swilaveko swo navetisa bindzu rero na leswi ri tirhisaka xiswona.
- **Ku tsala:** Tsala papila ra mafundza mayelana na ndzavisiso lowu u wu endleke.
- **Mbulavulo:** Andlala miehleketo ya bindzu ra wena hi ndlela yo olova leyi khorwisaka, u ri karhi u seketela hi switirhisiwa swa swo voniwa.

Hikokwalaho ka yini Ririmi Ro Engetela Rosungula ri kongomisa eka swamabindzu:

Ririmi Ro Engetela Rosungula ri tshikelela mivulavurisano ya xiviri leyi tirhisekaka. **Papila ra mafundza/ximfumo** ri pfumelela vadyondzi ku tirhisa ririmi eka vutomi bya ntiyiso, swiyimo swa laha va tshamaka kona leswi koxaka ku basisa mhaka, xikongomelo na xivumbeko xo olova xa ndzawulelo.

Xiyenge xa 1: Ndzavisiso [Ririmi Ra Le Kaya]

RIRIMI RA LE KAYA (HL): NDZAVISISO WA NTIRHOVUTOMI

Vadyondzi va Ririmi Ra Le Kaya va ta lavisisa hi ntirhovutomi lowu fambelanaka na tiintlilanexeni ta vona na vuswikoti bya vona.

Eka xiyimo lexi xa ndzavisiso, vadyondzi va:

- Hlengela mahungu lama kongomisaka eka **matirhelo, swilaveko swo dyondzela, ndhawu yo dyondzela na swilaveko swa le ntirhweni** swa ntirhovutomi lowu va wu hlawuleke.
- Inthavhiyuwa munhu loyi a tirhaka ntirhovutomi lowu va wu hlawuleke ku kuma vuxokoxoko byo khorwisa lebyi nga ta letela **xiviko xa ndzavisiso wa mafundza**.

RIRIMI RA LE KAYA (HL): NTIRHO WA NDZAVISISO WA NTIRHOVUTOMI

GOZA RA 1: Lavisisa ntirhovutomi

Lavisisa hi ntirhovutomi lowu u wu tsakelaka.

GOZA RA 2: Tumbuluxa xivutiso xa ndzavisiso

Xivutiso xa wena xi fanele ku letela ndzavisiso wa wena.

Xikombiso: *“Hi swihi swilaveko swa nkoka na vutihlamuleri bya ku va mutimelaritshwa?”*

GOZA RA 3: Lulamisa swivutiso swa inthavhiyu

Tumbuluxa swivutiso swo olova leswi swi nga ta ku pfuna ku hlamula xivutiso xa ndzavisiso wa wena.

GOZA RA 4: Endla inthavhiyu

- Tsala xikambelo xa intlilanexeni ya **IGO** eka *WhatsApp*
- Inthavhiyuwa munhu loyi eka nkarhi wa sweswi a tirhaka ntirhovutomi lowu u wu hlawuleke (hi ku vonana hi mahlo, *WhatsApp*, imeyili, kumbe nuvu wa swivutiso leswi tsariweke)

GOZA RA 5: Hlayisa nongonoko wa swihlovo

Tsala ehansi swihlovo hinkwaswo leswi u swi tirhiseke.

GOZA RA 6: Tsala xiviko xa wena (GOZA RA KU TSALA)

Xiviko xa wena xi fanele ku:

- hlamula xivutiso xa ndzavisiso
- katsa vuxokoxoko hinkwabyo lebyi u byi kumeke kusuka eka inthavhiyu
- komba xivumbeko na ririmi leri nga rona
- kombisa swihlovo leswi u swi tirhiseke

GOZA RA 7: Andlalo wa mbulavulo (GOZA RA MBULAVULO)

Andlala nkomiso wa vuxokoxoko lebyi u byi kumeke mayelana na ntirhovutomi wa wena.

A. Ririmi Ra Le Kaya

Papila ro tihela eka rona ra 1: Ririmi Ra Le Kaya

Tiintlilanexeni ta mina: Ku titwisisa mina n'winyi

1. Kombisa tinxaka ta tiintlilanexeni

(Tirhisa mbuyelo kusuka eka intlilanexeni ya *TeacherConnect*)

Tinxaka ta mina timbirhi ta tiintlilanexeni to tlula hinkwato

- _____
- _____

Tiintlilanexeni leti ti vula leswaku ndzi tsakela kumbe ku kota ngopfu leswi:

- _____
- _____
- _____

2. Vuswikoti, vutsandzeki, leswi ndzi swi tsakelaka na leswi ndzi swi tekaka swi ri swa nkoka

A. Vuswikoti

Gwajula ✓ vuswikoti lebyi ku hlamuselaka u tlhela u tatisa vuswikoti byin'wana.

Vuswikoti	✓
Muhlanganisi/mukondleteri	
lonene	
Vuswikoti byo tumbuluxa	
Ku kota ku ololoxa swiphiso	
Ku tirha na van'wana	
Ku dyondza hi ku hatlisa	
Ku tshama u lulamile	
Vuswikoti bya vurhangeri	
Ku lehisa mbilu	
Ku tirha hi matimba	
Swin'wana:	

B. Vutsandzeki

Gwajula ✓ eka leswi swi ku hetaka matimba/vutsandzeki lebyi fambelanaka na wena.

Vutsandzeki	✓
Ku kavanyeteka hi ku olova	
Ku nyuma ku vulavula	
Ku tshama u nga lulamangi	
Ku hlwela ku endla swilo/longeta	
Ku pfumala vutitshembi	
Ku tshikeleleka miehleketo hi ku olova	
Swin'wana:	

C. Leswi u swi tsakelaka

Tsala swilo swinharhu leswi u tsakelaka ku swi endla kumbe ku swi dyondza.

1. _____
2. _____
3. _____

D. Leswi u swi tekaka swi ri swa nkoka (I yini leswi nga na nkoka eka mina?)

Hlawula swimbirhi:

- ☐ Ku pfuna vanhu
- ☐ Ku tumbuluxa swilo
- ☐ Ntshamiseko/ ku nga cincacinci
- ☐ Vurhangeri
- ☐ Vuhlayiseki bya timali
- ☐ Ku tiyimela
- ☐ Ntirhisano wa ntlawa
- ☐ Vutshuri/vutumbuluxi
- ☐ Swin'wana: _____

3. Ku fambelanisa ntirhovutomi wa mina wa vumundzuku

A. Ntirhovutomi lowu fambelanaka na vuxokoxoko bya mina bya intlilanexeni

Ntirhovutomi lowu nga fanela mina i:

LO Anchor Integrated Project

Vanhu lava tirhaka ntirhovutomi lowu, hakanyingi va:

- _____
- _____
- _____

Tidyondzo leti ndzi faneleke ku ti endla eka tigiredi ta 10–12 i:

4. Hikokwalaho ka yini ntirhovutomi lowu wu fanerile mina

Hetisa swivulwa leswi landzelaka:

- Ntirhovutomi lowu wu fanerile mina hikuva

- Vuswikoti bya mina byi ta ndzi pfuna eka ntirhovutomi lowu hikuva

- Mbuyelo wa mina wa intlilanexeni wu kombisa leswaku ndzi nga humelela eka mbangu/swiyimo laha:

Ku hlaya: Mutirhi wa matimba lama pfuxetiwaka

Ku tlakuka ka swilaveko swa matimba eAfrika-Dzonga na ku kavanyetiwa ka gezi, swi endle leswaku ku va ni xilaveko lexikulu xa vanhu lava kotaka ku dizayina, ku ngenisa ni ku hlayisa maendlelo ya matimba lama pfuxetekaka. Mutirhi wa matimba lama pfuxetekaka u tirha hi tiphanele ta dyambu, xihundzuluxi (*inverter*), mabetiri, mangheniselo ya gezi, naswona mikarhi yin'wana na hi tichubini letitsongo ta moya, ku pfuna mindyangu, swikolo, titlilini na mabindzu ku humesa gezi hi ndlela leyi sirhelelekeke. Ntirhovutomi lowu wu kongomisa ngopfu eka ku tirha hi mavoko kambe wu tlhela wu lava ku ehleketa kahle, ku xiyisisa vuxokoxoko ni ku landzelela milawu ya vuhlayiseki.

Siku ro tirha ri nga sungula hi ku kambela sola leyi nga ehenhla ka yindlu ya khasimende. Mutirhi u ringetela phanele yin'wana na yin'wana, u kambela tikhebulu, naswona u tiyisisa leswaku xihundzuluxi (*inverter*) xi hundzula ku vonakala ka dyambu ku va gezi leri tirhisiwaka hi ndlela leyinene. Loko maendlelo ma katsa ku tirhisiwa ka mabetiri, mutirhi u pima vholiteji na rihanyo leswaku khasimende yi va yi ri na gezi hi nkarhi wa ku tima ka gezi (*load shedding*). Etindhawini ta le makaya, vatirhi va nga veka switirhisiwa swa sola leswi yimaka swi ri swoxe eka mindyangu leyi nga kule na tintambhu ta gezi ta tiko. Emadorobeni, va nga ngenisa tisisitimi letikulu eka tibuloko ta tindlu ta swithizi kumbe eka tifekitiri letitsongo. Hikokwalaho ka leswi vaxavi va titshegeke hi tisisitimi leti siku na siku, vatirhi va fanele ku vulavurisana na vona kahle, ku fika hi nkarhi, na ku lulamisa swiphiqo hi ku hatlisa.

Matimba lama pfuxetekaka ma tlhela ma pfuna eka vuhlayiseki bya mbangu. Hi ku tirhisa ku vonakala ka dyambu na moya, vaaki va hunguta ku thyakisa mbangu naswona va hlayisa mali ya gezi ra n'hweti na n'hweti. Vantshwa vo tala va tsakela ntirho lowu hikuva wu nyika mitirho yo tshembeka, mikateko ya ku sungula mabindzu ya wena n'winyi, na ku tinyungubyisa hi ku antswisa vutomi bya vaaki va ndhawu. Xipano lexisongo xi nga sungula hi ku ngenisa tisisitimi emugangeni, kutani xi kula xi va khampani leyi tsarisiweke leyi dyondzisaka van'wana.

Xana mudyondzi a nga tilunghiselela njhani ntirhovutomi lowu? Kusukela eka Giredi ya 9 ku ya emahlweni, swa pfuna ku dyondza *Technology*, *Mathematics* kumbe *Mathematical Literacy*, na *Physical Sciences* laha swi kotekaka. Endzhaku ko pasa Giredi ya 9, vadyondzi va nga hlawula tindlela ta thekiniki ta *TVET* kholeji, kumbe va endla tikhoso letitsongo leti amukeriwaka eka ku vekela tisola ta *photovoltaic (PV)*, vuhlayiseki bya masungulo bya gezi, na ku kuma swihoxo.

Vatirhi van'wana va sungula va ri vapfuneti kutani va dyondza exivandleni xa ntirho va nga si tsala swikambelo swa ntirho wolowo. Van'wana va ya emahlweni va dyondzela vunjhiniyara bya magezi kutani va dyondzela ku tokotela ngopfu ntirho wo karhi.

Ku humelela eka ntirho lowu swi lawuriwa hi mikhuva yinharhu. Xosungula, vurhonwana/vukheta: ku hlanganisa swilo swo ka swi nga hlangani swi nga tlangisa matimba kumbe ku vanga ngozi. Xavumbirhi, ku tlhantlha swiphiqo: tisisitimi ti nga tsandzeka hikokwalaho ka swivangelo swo tala, kutani mutirhi lonene u kambela swiphiqo hi ndlela leyi landzelelaka maendlelo yo karhi ku kuma xivangelo. Xavunharhu, matikhomelo ya ku tshembeka eka vaxavi: ku hlamusela mixavo hi ntiyiso, ku nyika swintshuxo leswi sirhelelekeke, na ku tsala hinkwaswo ehansi swi aka ku tshemba. Loko Afrika-Dzonga yi ya emahlweni yi vekisa mali eka matimba yo hlayiseka, vatirhi va matimba lama pfuxetekaka va ta ya emahlweni va teka xiave xa nkoka eka ku nyika mindyangu matimba ni ku sirhelela misava—xihlungwa xin'we hi nkarhi.

AI Generated resource

1. Xana vatirhi va matimba lama pfuxetekaka va tirha ngopfu hi yini?

- A. Tijenereta, tiboyilara, na xicincankhuluko wa gezi
- B. Tiphanele ta dyambu, xihundzuluxi, mabetiri, na mangheniselo ya gezi
- C. Sathelayitdixi na tintambu ta mfungho
- D. Tikamara to lawulela eka tona tichubini ta moya

2. Hi wihi ntirho wun'we lowu mutirhi wa matimba lama pfuxetekaka a wu endlaka loko a kambela sisitimi ya sola ehenhla ka yindlu?

- A. Ku penda tiphanele ta dyambu ku sivala ku hisa
- B. Ku kambela tiphanele na ku xiyisisa tintambu
- C. Ku lulamisa vuhlanganisi bya sathelayiti
- D. Ku basisa xilawulamoya

3. Hi ku ya hi xitshuriwa, hikokwalaho ka yini mutirhi wa matimba lama pfuxetekaka mikarhi yin'wana a nghenisa switirhisiwa swa sola leswi tiyimelaka swi ri swoxe?

- A. Ku tlakusa netiweke ya tiqingho ta le nyongeni letintshwa
- B. Ku pfuna mindyangu leyi nga tshamela ekule na tintambu ta gezi ta tiko
- C. Ku siva switichi leswikulu swa malahla
- D. Ku kambela mabetiri ma mfungho wuntshwa

4. Hi tihidiyondzo leti lulamiselaka vadyondzi ntirho lowu?

- A. *Geography, History, na Life Orientation*
- B. *Technology, Mathematics/Math Lit, na Physical Sciences*
- C. *Business Studies, Economics, na Tourism*
- D. *Life Sciences, Accounting, na Computer Applications*

5. Hi nga vula yini hi nkoka wa ku vulavurisana entirhweni lowu?

- A. Mutirhi wa matimba mo pfuxeteka u fanele ku tsalela tikhasimende switsalwana swo leha.
- B. Tikhasimende ti tshembe mutirhi wa matimba lama pfuxetekaka ku hlamusela swiphiqo no tisa swintshuxo hi ndlela yo olova.
- C. Vatirhi va matimba lama pfuxetekaka va tirha voxe naswona va papalata tikhasimende.
- D. Ku vulavurisana swi siva vuswikoti bya xithekiniki.

6. Hikokwalaho ka yini u vona onge ntirho lowu wu nga tsakeriwa ngopfu hi vantshwa?

- A. A wu lavi ndzetelo/dyondzo na switsongo.
- B. Wu tshembisa muholo wa le henhla hi ku hatlisa.
- C. Wu nyika ntirho wo tshembeka na nkateko wo sungula bindzu.
- D. Wu tirhiwa endzeni ka hofisi ntsena.

7. Hi xihlala xivulwa lexi hlamuselaka xilaveko xa ku tirha hi vukheta eka ntirho lowu?

- A. Ku tirha hi vukheta swi endla leswaku tiphanele ta sola ti languteka ti ri ta maxinguvalawa.
- B. ku hlanganisa swilo swo ka swi nga hlangani swi nga tlangisa matimba kumbe ku vanga ngozi.
- C. Ku tirha hi vukheta swi laveka ntsena eka tikhampani letikulu.
- D. Mabetiri ma nge chaji loko ku tirhiwa hi vukheta.

8. I yini lexi nga vuriwaka mayelana na ku kula ka xiphemu lexi xa dyondzo eAfrika-Dzonga?

- A. Xi le ku mbombomeleni hikuva i vanhu vatsongo lava tirhisaka matimba ya sola.
- B. Xi ta ndlandlamuka hikuva tiko ri vekisa mali ngopfu eka matimba lama nga hlayiseka.
- C. Xi tirhiseka ntsena emadorobeni.
- D. Xi ta siveriwa makumu hi matimba ya nyutlilwa.

9. Xana mutsari u titwa njhani hi vatirhi va matimba lama pfuxetekaka?

- A. Ntirhovutomi lowu a wu na nkoka eka vaakatiko va ximanguvalawa.
- B. Ntirhovutomi lowu wu na khombo naswona wu fanele ku papalatiwa.
- C. Ntirhovutomi lowu wu na nkoka naswona wu khome vumundzuku lebyinene bya Afrika-Dzonga.
- D. I vanhu lava nga dyondza ngopfu ntsena lava nga nghenaka eka ntirho lowu.

10. Hikokwalaho ka yini xivulwahava xo hetelela “xihlungwa xin’we hi nkarhi” xi tirhisiwile kahle?

- A. Xi kombisa leswaku vatirhi va matimba lama pfuxetekaka va tirha hi ku nonoka.
- B. Xi kombisa leswaku va vekela tiphanele ehenhla ka tindlu ntsena.
- C. Xi tshikelela nkucetelo wo tiya lowu nga na nkoka eka vaaki.
- D. Xi vula leswaku vatirhi va matimba lama pfuxetekaka va cinca na malwangu.

XIYENGE XA TINHLAMULO

Xivutiso	Vutihlawuleri			
1	A	B	C	D
2	A	B	C	D
3	A	B	C	D
4	A	B	C	D
5	A	B	C	D
6	A	B	C	D
7	A	B	C	D
8	A	B	C	D
9	A	B	C	D
10	A	B	C	D

Xiyenge xa 1: Ndzavisiso [Ririmi Ro Engetela Rosungula]

Ririmi Ro Engetela Rosungula (FAL) : Ndzavisiso wa swamabindzu

Vadyondzi va Ririmi Ro Engetela Rosungula va ta endla ndzavisiso hi **mianakanyo ya bindzu** leri nga fanela emugangeni wa ka vona.

Eka xiyimo xa ndzavisiso, va fanele va:

- Lavisisa hi **ku koteka ka swona, xilaveko xa vaaki, makete na mitirho ya masungulo ya bindzu** leswi yelanaka ni mianakanyo leyi va yi hlawuleke.
- Inthavhiyuwa n'wini wa bindzu ku hlengeleta vuxokoxoko bya xiviri ku seketela **papila ra vona ra ximfumo/mafundza**

RIRIMI RO ENGETELA ROSUNGULA: NTIRHO WA NKATEKO WA BINDZU

GOZA RA 1: Ndzavisiso wa mianakanyo ya bindzu

Lavisisa hi bindzu leri fanelaka vaaki va ka n'wina.

GOZA RA 2: Tumbuluxa xivutiso xa ndzavisiso

Xikombiso: "Xana vukorhokeri byo hlantswela vaaki byi nga vuyerisa endhawini ya ka hina?"

GOZA RA 3: Lulamisa nuvu wa swivutiso swa ithavhiyu

Tumbuluxa swivutiso swo vutisa n'wini wa bindzu.

GOZA RA 4: Endla ithavhiyu

- Tsala xikambelo xa **intlilanexeni ya IGO** eka *WhatsApp*.
- inthavhiyuwa n'wini wa bindzu (mi langutanile, *WhatsApp*, imeyili, kumbe hi ku tirhisa nuvu wa swivutiso leswi tsariweke).

GOZA RA 5: Hlayisa nongonoko wa swihlovo.

Tsala ehansi swihlovo hinkwaswo leswi u swi tirhiseke.

GOZA RA 6: Tsala papila ra wena ra bindzu (GOZA RO TSALA)

Papila ra wena ri fanele:

- ku va papila ra bindzu ra ximfumo/mafundza
- tirhisa vuxokoxoko lebyi hlengeletiweke eka ndzavisiso wa wena na inthavhiyu
- tsala hi ndlela leyi faneleke ya matsalelo

GOZA RA 7: Andlalo wa mbulavulo (GOZA RA MBULAVULO)

Andlala mianakanyo ya wena ya bindzu na leswi u swi thumbeke mayelana na rona.

Papila ra tirhela eka rona ra 1: Ririmi Ro Engetela Rosungula

1. Tiintlilanexeni ta mina: Ku titwisisa mina n'winyi

A. Kuma tinxaka ta wena ta tiintlilanexeni

(Tirhisa mbuyelo wo huma eka intlilanexeni ya *TeacherConnect*.)

Tinxaka ta mina timbirhi ta tiintlilanexini to tlula hinkwato i:

1. _____
2. _____

Leswi swi vula leswaku ndzi tsakela kumbe ndzi kota ngopfu eka:

- _____
- _____

2. Vuswikoti bya mina, vutsandzeki, leswi ndzi swi tsakelaka na leswi ndzi swi tekaka swi ri swa nkoka

A. Vuswikoti

Gwajula ☒ vuswikoti lebyi ku hlamuselaka.

Vuswikoti	☒
Muhlanganisi/mukondleteri lonene	
Malwandla/tintswalo	
Vuswikoti byo tumbuluxa	
Ku tirha hi matimba	
Ku tshama u lulamile	
Vuswikoti byo ololoxa swiphiqo	
Vuswikoti byo tirha hi mavoko	
Ku lehisa mbilu	
Swin'wana:	

B. Vutsandzeki

Gwajula ☒ eka leswi swi ku hetaka matimba/vutsandzeki lebyi fambelanaka na wena.

Vutsandzeki	☒
Ku nyuma ku vulavula	
Ku tshama u nga lulamangi	
Ku kavanyeteka hi ku olova	
Ku hlwela ku endla swilo/longeta	
Ku tshikeleleka hi ku olova	
Ku kala vutitshembi	
Swin'wana:	

C. Leswi ndzi swi tsakelaka

Tsala swilo swinharhu leswi u swi tsakelaka:

1. _____
2. _____
3. _____

D. Leswi ndzi swi tekaka swi ri swa nkoka (I yini lexi nga xa nkoka eka mina?)

Hlawula swimbirhi:

- ☐ Ku pfuna vaaki
- ☐ Vutumbuluxi
- ☐ Ku hola mali
- ☐ Ku tshamiseka
- ☐ Ku tiyimela

LO Anchor Integrated Project

- ☐ Ntirhisano wa ntlawa
- ☐ Ku humelela ka bindzu
- ☐ Swin'wana: _____

3. Muxaka wa bindzu leri ndzi fanelaka

A. Xilaveko xa vaaki

Vanhu va le mugangeni wa ka hina va karhatiwa hi/ va lava mpfuno eka:

B. Mianakanyo ya mina ya bindzu

Bindzu leri ndzi nga ri sungulaka i:

Vanhu lava nga eka bindzu leri hi ntolovelovelo va:

- _____
- _____
- _____

4. Hikokwalaho ka yini bindzu leri ri ndzi fanela

Hetisa swivulwa:

- Bindzu leri ri ndzi fanela hikuva _____

- Vuswikoti bya mina byi ta ndzi pfuna eka bindzu leri hikuva _____

- Mbuyelo ya mina wa intlilanexeni wu kombisa leswaku ndzi tsakela/ ndzi kahle eka _____

Ku hlayela ku kuma nhlamuselo: Ririmi Ro Engetela Rosungula

Muntshwa loyi a sunguleke bindzu ro hlayisa mali

Thandi a nga si tshama a tiehleketi a ri munhu wa swamabindzu. A a tsakela ntsena fexeni na ku kuma rifuwo leri fihliweke eswitolo leswi xavisaka leswi tirhisiweke. Mugqivela wun'wana na wun'wana, yena na mhanintsongo wakwe a va endzela mavhengele ya ku pfuna lava pfumalaka edorobeni ra vona, va lava swiambalo leswi a swa ha ri exiyin'weni lexinene ngopfu. Thandi u kumile leswaku swilo swo tala a swi languteka swi ri swintshwa kambe a swi durha xiphemu lexitsongo xa nxavo wo sungula.

Siku rin'wana exikolweni, u twe vadyondzikulobye va ri karhi va vulavula hi ndlela leyi swiambalo swi durhaka hayona. Vadyondzi vo tala a va swi lava swiambalo swa xitayili kambe a va nga fikeleli ku xava swilo leswintshwa leswi humaka eswitolo leswi dumeke. Bulu rero ri byarile mbewu emiehleketweni ya Thandi. A a tivutisa loko a nga hlawula swilo swi nga ri swingani swa xiyimo xa le henhla leswi tirhisiweke, a swi endla xitayili xo saseka ivi a swi xavisa nakambe hi mixavo leyi ringaneleke.

U sungule hi switsongo. U xave swikipa swa ntlhanu na mabaji mambirhi, a swi hlantswa hi vukheta, a swi ayina, a teka swifaniso swo vangama hi ku tirhisa riqingho ra yena. U veke swifaniso leswi eka *WhatsApp Status* hi marito lama nge "*Affordable Thrift Clothing Available!*" Ku nga si hela awara, ku xavisiwe swilo swinharhu. Swiambalo leswi u swi heleketile eka vinyi va swona hi nkarhi wa ku wisa ka swakudya swa ninhlikani naswona u endle vuyelo byitsongo.

Hi ku khutaziwa hi ku humelela ka yena, Thandi u ndlandlamuxe xitoko xa yena. U tekerile enhlokweni swiambalo leswi nga efexenini — tihembe letikulu ngopfu, mabaji ma "*denim*", swin'wetsin'wetsi swa khale na majazi ya xixika. A a hlela swilo swa yena hi ndlela leyinene eka mikwama leyi nga ni tilebulu naswona a a hlayisa buku leyitsongo yo tsalela eka yona leswaku a landzelela leswi a swi xavaka na ku swi xavisa.

Kambe lexi pfuneke bindzu ra yena leswaku ri kula a ku ri vutshila bya yena byo tumbuluxa swilo swintshwa. U rhekhodile tivhidiyo to koma ta switayili leti kombisaka ndlela yo hlanganisa na ku fambelanisa swilo leswi nga riki na mali leswaku a endla swivumbeko swa fexeni. Vadyondzikulobye va sungule ku tsakela ku titshemba ka yena na xitayili xa yena xo hlawuleka. Hi ku hatlisa, vadyondzi lava humaka eswikolweni swa le kusuhi a va n'wi rhumela marungula leswaku a kuma tioda.

Hi mahelo ya vhiki, Thandi u sungurile ku xavisa eka timakete letitsongo ta vaaki laha a tihlanganisa na vaxavi vo tala. Leswi swi n'wi pfune ku twisisa leswaku hi swihi swilo leswi xavisiwaka ngopfu na leswaku hi swihi leswi a faneleke ku papalata ku tlhela a swi xava.

Hambileswi bindzu ra yena a ri ri karhi ri kula, Thandi na yena a hlangana na swiphiqo. Mikarhi yin'wana a a tikarhatela ku kuma xitoko lexi nga exiyin'weni lexinene. Mikarhi yin'wana, vaxavi va kombele swilo swa vukulu byo karhi leswi a nga ri na swona. Kambe u dyondze hi ku hatlisa leswaku bindzu rin'wana na rin'wana ri hlangana na mintlhotlho — nchumu wa nkoka i ku pfumelelana na swiyimo na ku tshama u languterile leswinene.

Thandi sweswi u lorha ku sungula xitolo xa swilo swa mali ya le hansi eka inthanete siku rin'wana. Mhaka ya yena yi kombisa hilaha van'wamabindzu lavatsongo va nga hundzulaka vutumbuluxi na ku navela ku va nkateko wa xiviri.

1. Hikokwalaho ka yini Thandi na mhanintsongo wa yena a va endzela mavhengele ya vupfuni hi Mugqivela wun'wana na wan'wana?

- A. Ku nyikela hi swiambalo swa khale.
- B. Ku lava swiambalo swa xiyimo xa le henhla leswi tirhisiweke.
- C. Ku xava swiambalo leswintshwa swo durha.
- D. Ku tirha hi ku tirhandzela eswitolo.

2. I yini leswi nga pfuxa miehleketo ya bindzu ra Thandi?

- A. Phurojeke ya xikolo mayelana na ku hlayisa mali.
- B. Ku vona ku xavisiwa exitolo xa swiambalo.
- C. Ku twa vadyondzikulobye va vilela hi mixavo ya le henhla ya swiambalo
- D. Nongonoko wa mavonakule lowu vulavulaka hi muendli wa fexeni.

3. Xana Thandi u navetise njhani sete ya yena yosungula ya swiambalo leswi nga sungula swi tirhisiwa?

- A. U tumbuluxile webusayiti
- B. Ku nyikela swiphephana leswi hangalasiweke exikolweni.
- C. U vekerile swifaniso eka *WhatsApp Status*
- D. U kandziyisile khathalogo

4. Hi swihi swilo leswi Thandi a a kongomisa eka swona loko a ri karhi a ndlandlamuxa bindzu ra yena?

- A. Yunifomo ya xikolo na swiambalo swa mitlangu.
- B. Tihembe letikulu ngopfu, mabaji ya *denim*, swin'wetsin'wetsi swa khale na majazi ya xixika
- C. Tibege to khoma hi voko na juwelari swo dizayiniwa.
- D. Swiambalo swa vana ntsena.

5. Hi nga vula yini hi mhaka ya leswaku hikokwalaho ka yini swiambalo swosungula swa Thandi swi xavisiwile hi ku hatlisa?

- A. Swiambalo a swi ri swintshwa.
- B. U veke nxavo hi ndlela leyi vadyondzi va nga swi fikelelaka.
- C. Vadyondzikulobye se a va ri ni swiambalo leswi fanaka na leswi Thandi a swi xavisa.
- D. A a tirhisa switirhisiwa swa xiyimo xa le henhla swo teka swifaniso.

6. Ku tirhisa tivhidiyo ta switayili hi Thandi swi hi byela yini hi yena?

- A. U tsakela ku tirha a ri yexe.
- B. U tsakela ku dyondzisa van'wana naswona u ni vutshila byo tumbuluxa.
- C. U tsandzeka ku vulavurisana kahle
- D. A nga swi tsakeli ku tirhisa swihangalasangungu

7. Xana hikokwalaho ka yini ku xavisa etimakete ta vaaki swi pfune bindzu ra Thandi?

- A. U swi kotile ku kuma xitoko xo chipa kwalaho.
- B. A nga papalata ku tirhisana na vadyondzikulobye.
- C. U fikelele vaxavi lavantshwa naswona u dyondze leswaku hi swihi swilo leswi xavisiwaka ngopfu.
- D. A a lava ku xavisela vanhu lavakulu ntsena

8. Hi nga ehleketa yini hi mintlhotlho leyi a langutaneke na yona (xk, tisayizi, ku kuma xitoko xa kahle)?

- A. Va n'wi hete matimba yo ya emahlweni.
- B. A swi nga tolovelekangi naswona a swi humelela yena ntsena.
- C. Va n'wi pfune ku dyondza ndlela leyi mabindzu ya xiviri ma tirhaka hayona.
- D. A kuri swiphiqo leswitsongo leswi a swi honiseke hi ku hetiseka.

9. Xana i xitatimende xihi lexi kombisaka kahle hungu ra ndzimana?

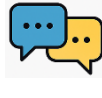
- A. Vantshwa va fanele ku papalata ku sungula mabindzu loko va ri exikolweni.
- B. Mabindzu ya fexeni ya olova naswona a ma lavi matshalatshala.
- C. Vutumbuluxi na matshalatshala swi nga hundzula mianakanyo yo olova yi va lungelo ra xiviri.
- D. I vanhu vo fuma ntsena lava nga sungulaka mabindzu lama humelelaka.

10. Hikokwalahokayini xitori xa Thandi xi hlohlotella vahlayi?

- A. U kume mali yo tala hi ku hatlisa.
- B. U hundzule ku tsakela ka yena na swilaveko swa vaaki swi va bindzu ro humelela.
- C. A nga kalanga a langutana ni swiphiqo swo karhi.
- D. U koperile van'wamabindzu van'wana.

XIYENGE XA NHLAMULO

Xivutiso	Vutihlawuleri			
1	A	B	C	D
2	A	B	C	D
3	A	B	C	D
4	A	B	C	D
5	A	B	C	D
6	A	B	C	D
7	A	B	C	D
8	A	B	C	D
9	A	B	C	D
10	A	B	C	D

Rimba ra Swivutiso swa Ndzavisiso

Xivutiso xa ndzavisiso xi letela phurojeke ya wena hinkwayo. Xi ku byela leswi u faneleke ku swi lavisisa, hi byihi vuxokoxoko lebyi u faneleke ku byi hlengeleta na ndlela yo lulamisa mianakanyo ya wena.

Tirhisa rimba leri ku **tumbuluxa xivutiso** xa wena xa **ndzavisiso lexi tiyeke, lexi tirhaka**.

1. I yini lexi endlaka xivutiso lexinene xa ndzavisiso?

Xivutiso xa kahle xa ndzavisiso wa Giredi ya 9 xi fanele ku va:

✓ ERIVALENI

Xa olova ku xi twisisa; ku hava marito lama nga twisisekiki yo fana na “swilo”, “swilo”, “swo tala”.

✓ KU KONGOMISA

A xi anamangi ngopfu (xk..., “Mitirho hinkwayo ya Afrika-Dzonga” i yikulu ngopfu).

✓ XI PFULEKILE

A xi nge hlamuriwi hi ina/e-e.

Xi fanele ku lava ndzavisiso, ku hlaya kumbe inthavhiyu.

✓ KU LAVISISEKA

U fanele ku kota ku kuma vuxokoxoko kusuka eka:

- Inthavhiyu
- Tibuku/webusayiti
- Vativi
- Vuxokoxoko bya masungulo

✓ XIKONGOMELO

Xi fanele ku fambelana na **nhlokomhaka ya phurojeke** ya wena ya GEC:
Ntirhovutomi, mianakanyo ya bindzu

2. Xisunguri xa swivutiso (Tirhisa leswi ku kuma vuleteri)

Hlawula muxaka wun’we wa xivutiso laha hansi.

Leswi i swirhabyani swa dyondzo leswi hlayisekeke, leswi tiyeke swa ndzavisiso wa Giredi ya 9:

A. Njhani...?

- Xana mutirhi wa matimba lama pfuxetekaka u swi tlhantlha njhani swiphiqo entirhweni?

LO Anchor Integrated Project

- Xana vaaki va ka hina va vuyeriwa njhani eka bindzu leritsongo ra vuleteri?

B. Yini...?

- Hi byihi vutshila lebyi lavekaka leswaku u humelela tanihi muongori wa xilamulelamhangu?
- Hi yihi mintlhotlho leyi mabindzu lamatsongo ma langutaneke na yona endhawini ya ka hina?

C. Hikokwalahokayini...?

- Hikokwalahokayini vutivi bya swamabindzu byi ri bya nkoka eka vantshwa?
- Hikokwalahokayini vaxavi va tsakela switayele swo karhi swa swiambalo?

D. Hi tindlela tihi...?

- Xana nsiyerisano wa mphakelo wa gezi wu khumbhaka mabindzu ya laha kaya hi tindlela tihi?

3. Endla xivutiso xa wena: magoza ya 3 yo landzelelana

GOZA RA 1: Hlawula nhlokomhaka

- ☒ Ntirhovutomi
- ☒ Mianakanyo ya bindzu
- ☒ Xiphiqo xa vaaki
- ☒ Nhlangoano wa ku tinyiketela

Nhlokomhaka ya mina i:

GOZA RA 2- Hlawula nkongomelo wa xivutiso xa wena.

Gwajula wun'we lowu fambelanaka na phurojeke ya wena.

U lava ku kuma yini?	☒
Vutshila lebyi lavekaka	
Mintlhotlho	
Mivuyelo	
Ku khumbeka ka vaaki	
Ndzetelo/ tidyondzo	
Ndlela leyi nchumu wo karhi wu tirhaka hayona	
Hikokwalaho ka yini nchumu wo karhi wu ri wa nkoka	

LO Anchor Integrated Project

GOZA RA 3 – Hlanganisa miehleketso ya wena yi va xivutiso xin'we

Tirhisa xivumbeko:

Njhani/ yini/ hikokwalaho ka yini/ hi tindlela tihi + nkongomelo wa wena + nhlokomhaka ya wena

Xikombiso:

“Hi byihi vuswikoti lebyi mutirhi wa matimba lama pfuxetekaka a byi lavaka leswaku a tirha hi ndlela leyi hlayisekeke leyi vuyerisaka?”

Sweswi tumbuluxa xa wena:

Xivutiso xa mina xa Ndzavisiso: (Ririmi Ra Le Kaya & Ririmi Ro Engetela Rosungula)

RIRIMI RA LE KAYA _____

(Tiyisisa leswaku xivutiso xa wena xi pfulekile, xi le rivaleni naswona xa lavisiseka.)

RIRIMI RO ENGETELA ROSUNGULA : _____

(Tiyisisa leswaku xivutiso xa wena xi pfulekile, xi le rivaleni naswona xa lavisiseka.)

4. Kambela xivutiso xa wena (Nongonoko wa nxopaxopo)

Fungha ✓ loko xitatimende xi ri ntiyiso.

Xitatimende	✓
Xivutiso xa mina xi pfulekile (KUNGARI xa ina/e-e).	
Xivutiso xa mina xi kongomisiwe eka nhlokomhaka YIN'WE.	
Ndzi nga kuma tinhlamuselo hi ku hlaya kumbe ku inthavhiyuwa.	
Xivutiso xi fambelana na phurojeke ya mina ya GEC (ntirhovutomi/bindzu).	
Xivutiso xi ta ndzi pfuna ku dyondza nchumu lowu nga na nhlamuselo.	

Loko u gwajurile hinkwaswo swa 5, xivutiso xa wena xa ndzavisiso xi tiyile.

Xiyenge xa 2: Ku tsala [Ririmi Ra Le Kaya]

Hi nkarhi wa xiyimo xa 2 (ku tsala), vadyondzi va **Ririmi Ra Le Kaya** va:

1. **Kunguhata ku tsala** hi ku tirhisa **xifaniso xa mepe wa ku khuluka** ku vumba xiviko xa vona xa **Ndzavisiso wa ximfumo/mafundza**.
2. **Tsala xiviko**, va hlamusela endlelo ra ndzavisiso leri va ri landzeleleke na ku humesa leswi kumiweke mayelana na ntirhovutomi lowu va wu hlawuleke.

Ku hlayela ku kuma nhlamuselo- Xiviko

NHLOKOMHAKA

Ku lavisisa vumundzuku eka vunjhiniyara bya gezi

XIVUTISO XA NDZAVISISO

Xana vunjhiniyara bya gezi i ntirho lowu wu ndzi faneleke loko ndzi languta vuswikoti bya mina, matimu ya Afrika-Dzonga, na ku langutela loku nga kona entirhweni?

MANGHENELO

Xiviko lexi xi lavisisa loko vunjhiniyara bya gezi byi fambelana na vuswikoti bya mina na xikongomelo xa nkarhi wo leha. Xi tirhisa mivuyelo ya intlilanexeni kusuka eka *LO*, rungula ra matimu kusuka eka *Social Sciences*, na vutivi bya le ntirhweni ku suka eka *EMS*.

NDLELA

Ndzi tirhisile mivuyelo ya intlilanexeni, ndzi endlile inthavhiyu na munjhiniyara wa gezi wa kwala mugangeni, ndzi hlayile mikomiso ya nawu wa *Group Areas Act* na mitirho ya bindzu eka *EMS*.

LESWI KUMIWEKE

1. Ku twisisa vundzeni bya *LO*

Vuxokoxoko bya vumina bya intlilanexeni byi kombisa vuswikoti bya mina eka ku tlhantlha swiphiko, ku endla swilo hi vukheta, na mitirho ya mavoko. Vuswikoti lebyi byi fambelana na xithekiniki na vuxokoxoko bya vunjhiniyara bya gezi.

2. Nhlanganiso wa *Social Sciences*

Nawu wa *Group Areas Act* wu yirise tindhawu leti vanhu a va tshama na ku dyondza eka tona, leswi a swi sivela ku fikelela mitirhovutomi ya vutshila. Hambileswi nawu wu herisiweke, ku twisisa xiave xa wona swi ndzi pfuna ku tlangela mikarhi ya sweswi leyi nga pfuleka.

3. Nhlanganiso wa EMS

Mitirho yimbirhi ya nkoka ya bindzu eka ntirho lowu i Switirhisiwa swa Vanhu, leswi seketelaka ndzetelo, na Vufambisi bya Timali, leswi tiyisisaka leswaku tiphurojeke ti seketeriwa hi timali hi vutihlamuleri.

MAHETELELO

Vunjhinyara bya Gezi byi fambisana na vuswikoti bya mina, ku lemukisa hi ku ka ku nga ringani ka nkarhi lowu nga hundza, na ku tsakela ku thantlha swiphiqo swa xithekiniki. I nhlawulo wa ntirhovutomi lowu faneleke na lowu fikelelekaka.

SWIHLOVO LESWI TIRHISIWEKE

(Inthavhiyu, mbuyelo wa LO, tinotsi ta SS na EMS)

SWIHLAWULEKISO SWA MATSALWA (XIVUMBEKO XA XIVIKO)

1. NHLOKOMHAKA

a) Hi yihi nhlokomhaka ya xiviko?

b) Hikokwalahokayini xiviko xi fanele ku va ni nhlokomhaka leyi nga erivaleni, leyi kongomeke?

2. XIVUTISO XA NDZAVISISO

a) Tsala xivutiso xa ndzavisiso lexi tirhisiweke eka xiviko.

b) Nyika xivangelo xin'we lexi hlamuselaka leswaku hikokwalaho ka yini ku katsa xivutiso xa ndzavisiso swi ri swa nkoka eka xiviko.

3. MANGHENELO

a) Hi xihhi xikongomelo xa xiyenge xa manghenelo eka xiviko?

b) Boxa swiphemu swimbirhi swa mahungu lama katsiweke eka xikombiso xa manghenelo:

1. _____

2. _____

4. MAENDLELO

a) Hi ku ya hi xiviko lexi, longoloxa **swihlovo swimbirhi** leswi mutsari a swi tirhiseke ku hlengeleta vuxokoxoko:

1. _____

2. _____

b) Hikokwalahokayini swi ri swa nkoka ku boxa ndlela leyi tirhisiweke?

5. LESWI KUMIWEKE

Xiyenge xa swikumiwa xi avanyisiwile hi swiyengetsongo swinharhu.

A. Ku twisisa vundzeni bya LO

a) Hi byihi vuswikoti kusuka eka vuxokoxoko bya vumina bya intlilanexeni lebyi seketelaka ku hlawula loku ka ntirhovutomi?

B. Nhlanganiso wa *Social Sciences*

b) Hi wihi nawu wa xihlawuhlawu lowu hlamuseriwaka?

c) Hlamusela mbuyelo wun'we lowu nawu lowu wu veke na wona eka swivandlanene swa ntirhovutomi.

C. Nhlanganiso wa *EMS*

d) Xaxameta mitirho yimbirhi ya bindzu leyi boxiweke eka xiviko:

1. _____
2. _____

e) Hlamusela leswaku hikokwalaho ka yini YIN'WE ya mitirho leyi ya bindzu yi ri ya nkoka eka ntirho lowu:

6. MAHETELELO

a) Hi xihhi xiboho xohetelela lexi mutsari a xi endlaka mayelana ni ku faneleka ka ntirho lowu?

b) Hikokwalaho ka yini mahetelelo ma fanele m vumba vuxaka na xivutiso xa ndzavisiso?

7. SWIHLOVO LESWI TIRHISIWEKE

a) Hikokwalaho ka yini xiviko xi fanele xi katsa xiyenge xa swihlovo leswi tirhisiweke?

b) Nyika xikombiso xin'we xa xihlovo lexi tirhisiweke eka xikombiso xa xiviko:

Xiyenge xa 2: Ku tsala [Ririmi Ro Engetela Rosungula].

Hi nkarhi wa Xiyenge xa 2 (Ku tsala), vadyondzi va RIRIMI RO ENGETELA ROSUNGULA va:

1. Kunguhata matsalelo ya vona hi ku tirhisa mepe wa miehleketso ku lulamisa papila ra vona ra ximfumo/mafundza.
2. Tsala papila ra ximfumo/mafundza, u tirhisa mahungu lama hlengetiweke hi nkarhi wa ndzavisiso ku hlohlotella xikombelo xa vona.

Ku Hlayela Ku Kuma Nhlamuselo: Papila ra Ximfumo/Mafundza

129 Silversands Avenue
Wesbank, Blue Downs
7100
25 Nyenyanyana 2026

Tlula ntila

Muhlanganisi
Blue Downs Local Enterprise Hub
45 Hindle Road
Blue Downs
7100

Tlula ntila

Eka Tatana / Manana

Tlula ntila

Xikombelo xa Mpfuneto wa Mabindzu Lamatsongo

Tlula ntila

Ndzi tsala papila leri ku kombela mpfuno na ndzetelo eka miehleketso yo sungula bindzu leritsongo leyi hi nga eka yona mina na ntlawa wa mina. Xikongomelo xa papila leri i ku hlamusela miehleketso ya hina na ku vutisa hi mpfuneto lowu nga kotekaka lowu nhlamulo wa n'wina wu nga hi pfunaka hi wona.

Tlula ntila

Miehleketso ya mina ya bindzu i ku tumbuluxa swikhwama swa swakudya swo olova swa nxavo wa le hansi leswi tirhisiwaka nakambe eka vadyondzi eswikolweni swa laha kaya. Swi ta pfuna vaxavi hi ku hunguta thyaka ra tipulasitiki loko hi ri karhi hi hlohlotella mikhuya ya swakudya swa ninhlikani leyi nga na rihanyo na ku kunguhateka. Ntirho wa bindzu lowu nga wa nkoka laha, i ku veka *mixavo* na *ku veka mpimanyeto*, tanihileswi hi lavaka ku kunguhata tihakelo ta hina hi vukheta leswaku xixavisiwa xi tshama xi ri lexi fikelelekaka.

Tlula ntila

Nhlamulo wa n'wina wu ta vuyeriwa hikuva ku seketela van'wamabindzu lavatsongo swi pfuneta ku aka swirho swa vaaki leswi nga na vutihlamuleri, leswi nga na vuxiyaxiya eka mbangu. Hikokwalaho ka sweswo, xivindzi xa n'wina xa misingiriko xi tiyisisa ndhuma ya n'wina tanihi senthara leyi tumbuluxaka vuswikoti bya mabindzu lebyi tirhaka na ku tlakusa vutomi lebyi nga heriki.

Tlula ntila

Ndzi nga tlangela mpfuneto wa n'wina hi vuleteri, ndzetelo wa swatimali na switsundzuxo eka vuxavisi. Ndzi nga khensa loko xikombelo xa mina xo tekeriwa enhlokweni. Ndzi tiyimiserile ku twa nhlamulo ya n'wina.

Tlula ntila

La tshembekeke

Tlula ntila

(Nsayino)

Thando Jacobs

Nomboro ya riqingho: 062 555 1937

Imeyili: thando.jacobs@example.com

Nghingiriko wa 1: Swihlawulekisi swa Tsalwa swa Papila ra Mafundza

Fungha xiyenge xin'wana na xin'wana hi vito leri faneleke (Adirese ya Murhumeri, Siku, Adirese ya Muamukeri, Xiloso, Nhlokomhaka, Ndzimana ya Miri, Ku Gimeta & Nsayino).

Xiyenge

Mfungho

12 Silver Street
Khayelitsha
7784
23 Nyeyanyana 2026

Mufambisi
Layiburari ya Vaaki ya Khayelitsha
Khayelitsha
7784

Eka Tatana / Manana
Xikombelo xa Mpfumelelo wo Tirhisa Holo ya Vaaki
Ndzi tsalela ku kombela mpfumelelo wo tirhisa holo ya vaaki eka
mbulavulo wa mina wa bindzu...
Loyi a tshembekeke
(Nsayino wa wena)
Vito ra wena

Nghingiriko wa 2: Bindzu & Papila ra Ntivomarito

Hetisa nhlamuselo ya rito rin'wana na rin'wana hi marito ya wena n'wini kumbe ririmi ra le kaya (nhlamuselo ya marito ya tindzimi timbirhi).

Mupfuneti hi swatimali:

xixavisiwa: _____

vukorhokeri: _____

Khasimende: _____

Timali: _____

Mpfuneto/nseketelo:

Ringanyeto: _____

Mpfumelelo: _____

Xitirho: _____

Nhlengeletano: _____

Nghingiriko wa 3: Swisungula - swivulwa (RIRIMI RO ENGETELA ROSUNGULA)

Hetisa swivulwa leswi landzelaka hi ku tirhisa nhlokomhaka leyi u yi hlawuleke.

Xikongomelo: Ndzi tsalela papila leri

eka _____

Xikongomelo: Xikongomelo xa papila leri i

ku _____

Miehleketo ya Bindzu: Mieheketo ya mina ya bindzu yi vulavula hi

Miehleketo ya Bindzu: Mieheketo leyi i ya nkoka

hikuva _____

LO Anchor Integrated Project

Mieheleketo ya Bindzu: Matirhelo ya bindzu lama nga na nkoka i

Mivuyelo: Mpfuneto wa wena wu ta vuyerisa phurojeke leyi
hikuva

Mivuyelo: Hikokwalaho ka sweswo,

Ku pfala: Ndzi kombela nseketelo wa n'wina
hikuva

Ku pfala: Ndza khensa ku va mi tekele enhlokweni xikombelo xa mina. Ndzi swi langutele leswaku

Nghingiriko wa 5: Rimba ro Tsala Ndzimana

Ndzimana ya 1 – Xikongomelo (3–4 wa swivulwa)

Switsundzuxo: Ndzi tsalela eka... / Ndzi tsakela ku kombela... / Xikongomelo xa papila leri i...

Ndzimana ya 2 – Mieheleketi ya bindzu (Nhlanganiso wa *EMS*)

Switsundzuxo: Mieheleketi ya mina ya bindzu yi kongomisa eka... / Yi ta pfuna vanhu hi... / Ntirho wa bindzu lowu lavekaka i...

Ndzimana ya 3 – Mivuyelo eka Muphalari/ Muamukeri

Switsundzuxo: Leswi swi ta vuyerisa nhlango wa n'wina hikuva... / Hikokwalaho ka sweswo, khamphani ya n'wina yi ta...

Ndzimana ya 4 – Ku Pfala

Switsundzuxo: Ndzi nga tlangela nseketelo wa n'wina... / Ndza khensa nkarhi wa n'wina... / Ndzi langutele ku twa eka n'wina...

Nghingiriko wa 6: Nhlango wa (*LO* + *EMS* + *SS*)

Tsala xivulwa XIN'WE eka ndhawu yin'wana na yin'wana ya dyondzo:

Vuswikoti bya *LO*: Vuswikoti bya mina lebyi nga ta ndzi pfuna eka bindzu leri i _____

Matirhelo ya *EMS*: Matirhelo ya bindzu ya nkoka eka bindzu ra mina _____

hikuva

Vundzeni bya SS: Mabindzu ya pfuna miganga hi

Xiyenge xa 3: Swanomo [Ririmi Ra Le Kaya].

Eka Phurojeke leyi ya Nhlangelano, **Ririmi Ra Le Kaya** ri kongomisa eka Mitirhovutomi, kasi **Ririmi Ro Engetela Rosungula** ri kongomisa eka swivandlanene swa Mabindzu.

Vadyondzi eka tilevhele letimbirhi ta tindzimi va endla no tsala swiyenge swinharhu: Ndzavisiso, Ku Tsala, na mbulavulo wa Swanomu.

Eka Ririmi Ra Le Kaya, vadyondzi va lavisisa ntirhovutomi lowu fambelanaka na vuswikoti bya vona, ku tsakela, na mbuyelo wa intilaneleni kusuka eka *LO*. Va hlengela mahungu eka tiinthavhiyu na swihlovo swin'wana naswona va tirhisa ndzavisiso lowu ku tsala **Xiviko xa Ndzavisiso wa Mafundza**.

Eka swanomo, va andlala swikumiwa swa vona swa ntirhovutomi hi ndlela leyi nga erivaleni no kombisa ku titshemba, va ri karhi va seketela hi swifaniso swo olova swo fana na tiphositara kumbe switirhisiwa swin'wana swo pfuneta.

Hikokwalahokayini ntirhovutomi lowu wu ndzi fanela swinene?

Eka mbulavulo wa wena wa swa nomu, u fanele ku katsa:

1. Manghenelo

- Boxa ntirhovutomi lowu u kongomisaka eka wona.
- Nyika manghenelo yo tlhontlha, lama nga erivaleni, lama kokaka rinoko.
- Hi ku komisa boxa ndlela leyi u endleke ndzavisiso ha yona hi ntirhovutomi wolowo.

2. Vuxokoxoko bya wena n'wini

Hlamusela:

- vuswikoti bya wena bya le henhla,
- leswi u swi tsakelaka,
- swihlawulekisi swa wena swa vumunhu,

na ndlela leyi xihlawulekisi xin'wana na xin'wana xi seketelaka ku va wena u faneriwa hi ntirhovutomi wolowo.

U fanele ku tirhisa **ntivomarito wa Ririmi Ra Le Kaya leri nga erivaleni, leri titssembaka ku tihlamusela.**

3. Swilaveko swa Ntirhovutomi

Hlamusela leswi ntirhovutomi wu swi katsaka:

- mitirho ya siku na siku
- vutihlamuleri bya nkoka
- vutshila lebyi lavekaka na nkoka wa munhu hi xiyexe

Kutani yelanisa swilaveko leswi na vuswikoti bya wena ku kombisa leswaku hikokwalaho ka yini u faneriwa hi ntirhovutomi lowu.

4. Vumbhoni bya Ndzavisiso

- Katsa xin'we xa leswi landzelaka:
- Ntshaho wo koma kumbe ntwisiso wa vundzeni kusuka eka munhu loyi u n'wi inthavhiyuweke
- ntiyiso wo tsakisa kusuka eka ndzavisiso wa wena
- tinhlayo kumbe vuxokoxoko lebyi humaka eka xihlovo lexi tshembekaka
- swihlovo eka xivandla xa ntirho xa xiviri kumbe xikombiso xa vutomi bya xiviri

Leswi swi kombisa ku tshembeka eka swatidyondzo na ku tiyisa nkanelo wa wena.

5. Nseketelo wa Swovoniwa (Wa hlawula kambe wa hlohleteriwa)

U nga tirhisa:

- xifaniso xa le ka xikirini,
- xifaniso lexi kandziyisiweke,
- mfungho kumbe xikombiso xa ntirhovutomi,
- swovoniwa leswi fanaka na leswi tirhisiweke eka Phurojeke ya Nhlanguano.

6. Mahetelelo

Gimeta hi xitatimende xo tiya lexi hlamulaka xivutiso lexi nge:

“Hikokwalaho ka yini ntirhovutomi lowu wu ndzi fanela swinene?”

Tirhisa ririmi ro titssemba, ro khorwisa.

Xiyenge xa 3: Swanomu [Ririmi Ro Engetela Rosungula]

Eka Ririmi ro Engetela Rosungula, vadyondzi va lavisisa miehleketo ya bindzu leyi faneleke eka vaaki va vona. Va inthavhiyuwa n'wini wa bindzu naswona va hlengeleta vuxokoxoko mayelana na bindzu na mitirho ya masungulo ya bindzu. Kutani va tsala **Papila ra Ximfumo/ Mafundza**, ro tanihi papila ro kombela mpfuneto kumbe ro vutisa.

Eka swanomu, va humesa mianakanyo ya vona ya bindzu na ku hlamusela leswaku hikokwalahokayini yi nga tirha emugangeni wa ka vona, nakambe va tirhisa switirhisiwa swovoniwa leswi pfunaka.

Eka tindzimi letimbirhi, mbulavulo wa swanomu wu pfumelela vadyondzi ku kombisa leswi va swi dyondzeke, ku hundzisela miehleketo ya vona hi ndlela leynene, na ku kombisa vuswikoti bya lembe xidzana ra vu21 byo fana na ku titshemba, ku landzelelanisa swilo/timhaka na vuhlanganisi lebyi nga erivaleni.

Tindzimi: kongomisa eka rhubiriki

Vuswikoti bya misava leyi nga eku cinceni

U ta nyika mbulavulo wa swanomu ku ringana 2–3 wa timinete laha u hlamuselaka:

“Xivandlanene xa bindzu lexi ndzi xi kumeke, na ndlela leyi ndzavisiso wa mina wu kombisaka hakona leswaku wu nga humelela.”

Mbulavulo lowu wa swanomu wu fanele ku tirhisa endlelo ra ndzavisiso leri fanaka na leri tirhisiweke eka phurojeke leyi ya nhlangelano.

LESWI VADYONDZI VA FANELEKE KU KATSA SWONA

1. Manghenelo

- Boxa **swivandlanene swa bindzu ra wena** (xk., ku hlantswa mimovha, vukorhokeri bya vuleteri, xitolo xa swakudya swo olova swa rihanyo, *Wi-Fi hotspot*, vukorhokeri byo basisa, ku rhunga/ ku hundzuluxa, na swin'wana).
- Boxa **xivutiso xa wena xa ndzavisiso** hi ririmi ro olova ra Ririmi Ro Engetela Rosungula.
- *Xikombiso*: “Xivutiso xa mina xa ndzavisiso a ku ri: Xana ku hlantswiwa ka timovha i xivandla lexinene xa bindzu emugangeni wa ka hina?”

2. Maendlelo

- Intlilanexeni ya LO (xk., matimba eka vurhangeri, nhlangelo)
- Inthavhiyu yin'we (n'wamabindzu/mudyondzisi/xirho xa vaaki)
- Ndzavisiso wa SS (nawu wa xihlawuhlawu → mfikelelo wa matimu eka swivandlanene swa mabindzu)
- Tinotsi ta EMS (nxopaxopo wa mikarhi ya mitirho ya bindzu)
- Tsalwa kumbe webusayiti

(Leswi swi hlayisa xivumbeko xa nkoka lexi fambelanaka na xiviko xa Ririmi Ra Le Kaya.)

3. Swikumiwa swa Nkoka:

Swanommu swi fanele ku katsa **timhakakulu tinharhu ta vumbhoni**:

A. Swikumiwa swa **LO** — “Hikokwalahikayini bindzu leri ri ndzi fanerile”

- Tirhisa 1–2 matimba/ku tsakela loku seketelaka ku fambisa bindzu leri.
- Xk, “Ndzi kondletelekile no tsakela ku pfuna vanhu. Leswi swi ndzi pfuna ku fambisa vukorhokeri bya swo basisa.”

B. Swikumiwa swa **SS** — “Leswi matimu ya ha vumbisaka xiswona swivandlanene”

- Hlawula **nawu wun’we wa xihlawuhlawu**
- Hlamusela **xivangelo na hakelo yin’we** na ndlela leyi swa ha khumbaka mfikelelo eka tindhawu ta mabindzu, mali, kumbe timakete ta namuntlha.
(leswi swi kombisa ku langutela loku fanaka ka SS na leswi ng aka xiviko xa HL.)

C. Swikumiwa swa **EMS** — “Leswi bindzu ri nga ta tirhisa xiswona”

- Hlamusela **switirhi swimbirhi swa bindzu** no hikokwalahokayini swi ri na nkoka eka bindzu ra wena
- xk, ku maketa & mali, vuhumelerisi & switirhisiwa swa vanhu, n.sw..

4. Nseketelo wa swovoniwa (hi nkarhi wa swikumiwa)

Komba **xovoniwa xin’we lexisongo** (xk, phositara ya wena ya CA, xikeche xa logo, kumbe xilayidi xin’we) u hlamusela leswaku hikokwalahokayini xi seketela ntwariso wa wena.

5. Mahetelelo

Hlamula xivutiso xa wena xa ndzavisiso hi ku kongoma:

“Hikokwalaho ndzavisiso wa mina wu komba leswaku i **xivandlanene xa kahle/ xo ka xi nga ri xa kahle** xa bindzu hikokwalaho ka...”

6. Tivisa Xihlovo

Boxa:

- **Muintavhuyuwuwa/muhloko hlisiwa** wa wena, na
- **Xihlovo xin’we xa vuxokoxoko** (tinotsi, buku ya mudyondzi, webusayiti)

LO Anchor Integrated Project

RIRIMI RA LE KAYA: RHUBIRIKI YA NDZAVISISO WA NTIRHOVUTOMI

Xihlawulekiso	Xiyimo xa le henhla	Xiyimo xo komba vuswikoti	Xiyimo xo komba ku hluvuka	Xiyimo xa masungulo
Xivutiso xa ndzavisiso (3)	3	2	1	0
	Xi kongomile no komba vutlhari, ku tihlamulela, xi kongomisa eka ntirhovutomi wo karhi; xi letela ndzavisiso hi ndlela leyi nga erivaleni	Xi le rivaleni no tlhela xi fambelana, kambe a xi vumbiwangi hi ku komba vutlhari.	Xi kona kambe a xi twali ngopfu, xi anamile, kumbe a xi kongomi	Xa pfumaleka/A xi kona KUMBE a xi na vuxaka na ndzavisiso.
Maendlelo & maendlelo ya ndzavisiso (4)	Xiyimo xa le henhla	Xiyimo xo komba vuswikoti	Xiyimo xo komba ku hluvuka	Xiyimo xa masungulo
	4	3	2 - 1	0
	Maendlelo yo katsa swihlovo hinkwaswo leswi lavekaka: LO intilaneleni, inthavhiyu yin'we, ndzavisiso wa nawu wa xihlawuhlawu wa SS, mitirho ya bindzu ya EMS, swihlovo swo engetelela; maendlelo ma le rivaleni.	Ma katsa swihlovo leswi lavekaka hi xitalo, ku pfumaleka vuxokoxoko byin'wana.	Maendlelo mo kayivela lama pfumalaka swihlovo kumbe maendlelo lama nga riki erivaleni.	A ku na maendlelo; ku na vumbhoni byitsongo kumbe a ku na vumbhoni bya ndzavisiso.
Swikumiwa & nhlamuselo (7 wa timaraka)	Xiyimo xa le henhla	Xiyimo xo komba vuswikoti	Xiyimo xo komba ku hluvuka	Xiyimo xa masungulo
	7 - 6	5 - 4	3 - 2	1 - 0
	Ku na nkhaqato eka swikumiwa, swi hundzuluxiwe kahle no komba ku twisisa loku nga erivaleni; vuxokoxoko byi tiyisisiwe no tlhela byi fambelana na xivutiso xa ndzavisiso.	Swikumiwa swi fanerile no komba tinhlamuselo tin'wana na nkhaqato hi xitalo,	Swikumiwa swi komba masungulo, swo tala swa swona swi lo hlamuseriwa, swa kayivela/a swi na ku yelana ngopfu kahle kumbe nkhaqato wa kayivela	A ku na nkhaqato eka swikumiwa, swi hambana na ngingiriko kumbe a swi kona.
Xilaveko	Xiyimo xa le henhla	Xiyimo xo komba vuswikoti	Xiyimo xo komba ku hluvuka	Xiyimo xa masungulo
Ndelela ya mativiselo ya swihlovo & Dyondzo/vulavisisi byo tshembeka (6)	6	5 - 4	3 - 2	1 - 0
	Ku na nkhaqato, ndlela ya mativiselo ya swihlovo ya le ka xivumbeko xo olova naswona a ma cinci; swi katsa ≥ 1 inthavhiyu + ≥ 1 xihlovo xin'wana; ku hlamusela hi marito ma yena ku le rivaleni no landzelela milawu ya matirhiselo ya swihlovo hi mfanelo.	Ku na nkhaqato eka ndlela ya matshahelo/mativiselo ya swihlovo hi xitalo, na swihoxo switsongo; swihlovo swi tivisiwile.	Ndelela yo tshaha/ mativiselo ya swihlovo a ma fani; ku hlamusela hi marito ya yena ku pfumala matimba; u tshembela ngopfu eka ku kopa.	Swihlovo a swi tivisiwanga KUMBE ku na vumbhoni byo yivela; ku na swihoxo/swisolo swo tala.

KU NYIKA VONELO: _____

Nsayino: _____

LO Anchor Integrated Project

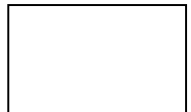

RIRIMI RO ENGETELA RO SUNGULA: RHUBIRIKI YA NDZAVISISO WA XIVANDLANENE XA BINDZU

Xihlawulekiso	Xiyimo xa le henhla	Xiyimo xo komba vuswikoti	Xiyimo yo komba ku hluvuka	Xiyimo xo komba masungulo
Xivutiso xa ndzavisiso (3 wa timaraka)	3	2	1	0
	Xivutiso xa ndzavisiso xi kongoma hi ku komba vutlhari, xi le rivaleni, xa fambelana no letela ndzavisiso hi ku hetiseka.	Xivutiso xa ndzavisiso xi le rivaleni, xa fambelana kambe a xi vumbiwangi hi ku komba vutlhari.	Xivutiso xa ndzavisiso xi kona kambe a xi twali kumbe xi anamile.	A ku na xivutiso xa ndzavisiso / a xi na vuxaka na nhlokomhaka.
Maendlelo / Maendlelo ya ndzavisiso (4 wa timaraka)	Xiyimo xa le henhla	Xiyimo xo komba vuswikoti	Xiyimo yo komba ku hluvuka	Xiyimo xo komba masungulo
	4	3	2 - 1	0
	Nhlamuselo yo fuwa ya ndlela leyi vuxokoxoko byi nga hlengaletiwa ha yona hi ku tirhisa swihlovo swo hambanahambana; maendlelo ma kombisa vutlhari bya mianakanyo, ya le rivaleni no tlhela ya fanela.	Maendlelo ma le rivaleni hi xitalo no tirhisa ku tlula xihlovo xin'we, ku na vuxokoxoko byitsongo byi kayivelaka.	Ku na ku kayivela ka nhlamuselo ya maendlelo; ku tirhisiwile swihlovo switsongo kumbe maendlelo a ma le rivaleni.	A ku na maendlelo lama nga hlamuseriwa; ku na vumbhoni byitsongo kumbe a ku na vumbhoni bya ndzavisiso.
Swikumiwa & Nhlamuselo (7 wa timaraka)	Xiyimo xa le henhla	Xiyimo xo komba vuswikoti	Xiyimo yo komba ku hluvuka	Xiyimo xo komba masungulo
	7 – 6	5 - 4	3 – 2	1 – 0
	Ku na nkhaqato wa swikumiwa, Swi hundzuluxeriwile kahle no tlhela swi komba matwiseliso lama nga erivaleni; vuxokoxoko byi tiyisisa no fambelana na xivutiso xa ndzavisiso.	Ku na nkhaqato na ku fambelana ka swikuwa, leswi swin'wana swa swona swi nga hlamuseriwa hi ku angarhela.	Swikumiwa swo komba masungulo, swo tala swa swona swi lo hlamuseriwa, swa kayivela/a swi na ku yelana ngopfu kahle kumbe nkhaqato wa kayivela	Swikumiwa a swi le rivaleni, swi hambana na nghingiriko kumbe a swi kona.
Swihlovo & endlelo ra mativiselo ya swihlovo (6 wa timaraka)	Xiyimo xa le henhla	Xiyimo xo komba vuswikoti	Xiyimo yo komba ku hluvuka	Xiyimo xo komba masungulo
	6	5 - 4	3- 2	1 – 0
	U tirhisa swihlovo swo hambanahambana hi ku hetiseka; Ku na nkhaqato wo hlamusela hi marito ya yena; ku tshaha/ndlela ya mativiselo ya swihlovo a ma hambani; ku na vumbhoni lebyi nga erivaleni byo tshembeka hi dyondzo.	Swihlovo swo tala swi tirhisiwile kahle; ku tshaha/ndlela ya mativiselo ya swihlovo hi wona hi xitalo; ku na swihoxo switsongo.	Swa kayivela kumbe mativiselo ya swihlovo a ma fani; ku na ku ringeta ku tshaha/tivisa swihlovo kambe ku na swihoxo; ku hlamusela hi marito ya yena ku pfumala matimba.	Swihlovo a swi tivisiwangi, ku na swihoxo swo tala; ku na vumbhoni byo kopela/yivela kumbe ku na vuyivi bya matsalwa (miehleketso) ya van'wana.

KU NYIKA VONELO:

Nsayino:

RIRIMI RA LE KAYA: MITIRHOVUTOMI RHUBIRIKI YA SWANOMU

Xihlawulekisi	Xiyimo xa le henhla	Xiyimo xo komba vuswikoti	Xiyimo xo komba ku hluvuka	Xiyimo xa masungulo
A. Vundzeni & ntwisiso wa vundzeni bya nhlokomhaka (5 wa timaraka)	5	4	3 – 2	1 – 0
	Byi kombisa ku twisisa ntirhovutomi hi xiyimo xa le henhla; nkanelo wu landzelela nongonoko lowu faneleke; u kombisa vun'winyi lebyi seketeriwaka hi ndzavisiso.	Nhlamuselo yo twala; xivumbeko xi landzelelana hi mfanelo; u komba ku twisisa.	Nhlamuselo ya madyondza; vuxokoxoko byitsongo kumbe xiyimo xo soleka xa vutihlanganisi na van'wana vanhu.	Mieheleketo a yi le rivaleni, u humile eka nhlokomhaka, kumbe swa kayivela.
B. Matirhiselo ya ririmi (Ririmi ra le Kaya leri ringanisiweke) (5 wa timaraka)	Xiyimo xa le henhla	Xiyimo xo komba vuswikoti	Xiyimo xo komba ku hluvuka	Xiyimo xa masungulo
	5	4	3 – 2	1 – 0
	Ntivomarito i wa xiyimo xa le henhla; u tirhisa rhejisitaro ya ririmi hi mfanelo; swihoxo i switsongo swinene.	U komba nkhaqato wa ririmi hakanyingi; u kombisa ntivomarito hi mfanelo.	U tshamela ku endla swihoxo; ntivomarito wa kayivela.	Ku na swihoxo swo tala swa ririmi; swa tika ku twisisa leswi a swi vulaka.
C. Ku nyika mbulavulo & vuswikoti byo andlala (5 wa timaraka)	Xiyimo xa le henhla	Xiyimo xo komba vuswikoti	Xiyimo xo komba ku hluvuka	Xiyimo xa masungulo
	5	4	3 – 2	1 – 0
	U komba vutitshembi, u vulavula hi rito ro hlantsweka; ku na ku hlangana ka matimba hi mahlo na vayingiseri; u lawula rivilo hi mfanelo; u koka vayingiseri mahlo.	Rito ri hlantswekile; u pfa a hlangana na vayingiseri hi mahlo; u vulavula hi rivilo ra kahle.	Wa kanakana; mikarhi yo tala wa hlaya; ku langutana na vayingiseri i ka xiyimo xa le hansi.	Swo tala a swi twali; u hlaya hinkwaswo; u tihlanganisi katsongo/anga ti hlanganisi na vayingiseri hi mahlo.
D. Ku hlanganisa ndzavisiso & ku tilulamisa/vulungheki (5 wa timaraka)	Xiyimo xa le henhla	Xiyimo xo komba vuswikoti	Xiyimo xo komba ku hluvuka	Xiyimo xa masungulo
	5	4	3 – 2	1 – 0
	Ku na vumbhoni byo khomeka bya ndzavisiso; swihlovo swi khensiwile; Swovoniwa swi tirhisiwile hi ndlela leyi enerisaka; U tilulamiserile.	Ku na vumbhoni byin'wana bya ndzavisiso. Swovoniwa i swo olova, u tilulamiserile.	Ndzavisiso wutsongo; xivumbeko a xi hetisekangi; vuxokoxoko byo tala byi huma eka tinotsi.	A nga tilulamiselangi; ku hava ndzavisiso, xivumbeko na swovoniwa.

KU NYIKA VONELO: _____

Nsayino: _____

**RIRIMI RO ENGETELA ROSUNGULA: KU TIRHISA NKARHI WA KAHLE LOWU NGA KONA KU TIVUYERISA EKA BINDZU
RHUBIRIKI YA NOMU**

Xihlawulekisi	Swa xiyimo xa le henhla	Swo komba vuswikoti	Swo komba ku hluvuka	Swa masungulo
Vundzeni & Ndzavisiso wo nhlanguela (5 wa timaraka)	5	4	3 – 2	1 – 0
	U hlaluserile ku tirhisa nkarhi wa kahle lowu nga kona ku tivuyerisa eka bindzu hindlela leyi nga erivaleni; u kombisa ku hlanganela ka vumbhoni bya <i>LO + SS + EMS</i> hi ku hetiseka; U seketela mahungu ya yena hi swovoniwa.	Nhlamuselo yi le rivaleni; vumbhoni byo tala byi lulamile; swovoniwa swi tirhisiwile kambe a swi hlanganeriwanga hi ku hetiseka.	Ku na vumbhoni byo karhi kambe byi ri byo hlaluserile ku nga ri byo kombisa ku hlela; swovoniwa swi boxiwile hi ku komisa.	A ku na/ku na ku hlanganela kutsongo ka ndzavisiso, a swi le erivaleni. vuxokoxoko byi hoxekile; a ku na swo voniwa.
Matirhiselo ya Ririmi (5 wa timaraka)	Swa xiyimo xa le henhla	Swo komba vuswikoti	Swo komba ku hluvuka	Swa masungulo
	5	4	3 – 2	1 – 0
	U komba nkhaqato wa Ririmi hi mikarhi yo tala; u kombisa ntivomarito lowu nga lulamela Ririmi ro Engetela Rosungula (<i>FAL</i>); swihoxo a swi sivele nhlamuselo.	Ku na swihoxo swin'wana kambe nhlamuselo yi le rivaleni.	U tshamela ku endla swihoxo; nhlamuselo a yi le rivaleni mikarhi yin'wana.	Ku na swihoxo swo tala; u tikeriwa hi ku vulavula.
Mapeletelo, ku khuluka & (ku nyika mbulavulo) (5 wa timaraka)	Swa xiyimo xa le henhla	Swo komba vuswikoti	Swo komba ku hluvuka	Swa masungulo
	5	4	3 – 2	1 – 0
	U vulavula hi ku titshemba; mapeletelo ma le rivaleni; u famba hi rivilo ro tshembeka; u hlangana kahle na vayingiseri.	Swotala a swi le rivaleni; u na ku kanakana kun'wana; kun'wana wo hlaya.	Wa kanakana; mikarhi yin'wana mapeletelo ya sivele nhlamuselo; swo tala wo hlaya Kunene.	A swi le rivaleni swinene; ku na ku hlangana kutsongo hi mahlo na vayingiseri /a ku na ku hlangana; o hlaya hinkwaswo.
Ku tilulamisela, xivumbeko & matirhiselo ya swihlovo (5 wa timaraka)	Ya le henhla	Yo komba vuswikoti	Yo komba ku hluvuka	Swa Masungulo
	5	4	3 – 2	1 – 0
	Masungulo ya le rivaleni → maendlelo → swikumiwa → mahetelelo; u kombisa swihlovo leswi nga tirhisiwa; Swi lulamisiwile hi makhadi yo tsundzuxa/lemukisa xivumbeko	Swo tala swa swona swi kombisa vutlhari; u tirhisiwe tinotsi hi ndlela leyi faneleke; swihlovo swi boxiwile.	Xivumbeko xin'wana xi pfilunganile eka tin'wana tindhawu; swihlovo swi boxiwile hi ndlela leyi nga riki erivaleni.	Xivumbeko a xi le rivaleni; a nga tilulamiselang; swihlovo a swi boxiwang

KU NYIKA VONELO: _____

Nsayino: _____

LO Anchor Integrated Project

RHUBIRIKI YO KAMBELA XIVIKO

Xihlawulekiso	Matwisiselo			
Ku kunguhata & Maendlo (3)		Swa xiyimo xa le henhla	Swa le xikarhi	Swa kayivela
		3	2	1
		Swi le rivaleni, u kunguhatale hi ku hetiseka; mpfapfarhuto wu komba mimpfuxeto leyi hlamuselekaka; ku cinca ka antswa katsongo	Ku kunguhata i kutsongo; mimpfuxeto yi komba ku kala vutivi kumbe a yi le rivaleni	A ku na nkunguhato lowu nga endliwa; a ku na mpfampfarhuto lowu vonakaka wu nga endliwa
Xivumbeko xa xiviko & Nkhomano (6)	Swa xiyimo xa le henhla	Swa le xikarhi	Swa masungulo	Swa kayivela
	6 – 5	4 – 3	2	1
	Xivumbeko xa xiviko i xa ntiyiso hi ku hetiseka; ku na ku khuluka loku kombaka vutlhari bya mianakanyo no ringananisa; ku na nkhomano wa xiyimo xa le henhla; na rhejisitara leyi nga cinciki ya mafundza	Xivumbeko hi xona hi xitalo; u kombisa vutlhari bya mianakanyo hi ku angarhela; kun'wana a ku nga ku hlangana kahle ka miehleketo	Xivumbeko xi hoxekile kun'wana; ku landzelelana a ku le rivaleni eka tin'wana tindhawu; nkhomano wu pfumala matimba	Xivumbeko xi hoxekile; miehleketo a yi khomanangi; rhejisirara yi pfa yi hambana kumbe a yi fanelangi
Xivutiso xa ndzavisiso → Mahetelelo (5)	Swa xiyimo xa le henhla	Swa le xikarhi	Swa masungulo	Swa kayivela
	5 – 4	3	2	1
	Xivutiso xa ndzavisiso xa kongoma no komba vutivi; i na mavekelo ya kahle ya timhaka; mahetelelo ya hlamula xivutiso hi ku kongoma	Xivutiso xi le rivaleni; mavekelo ya timhaka ya kombisa vutivi hi xitalo; mahetelelo ma fambelana hi ku angarhela	Xivutiso a xi twali ngopfu; mavekelo ya timhaka a ya helelangi; mahetelelo a ma na matimba kumbe a ma na vuxaka	A ku na xivutiso lexi nga erivaleni; timhaka a ti kona; ku pfumaleka mahetelelo
Ku hlangana ka ntwisiso wa vundzeni bya tidyondzo (8)	Swa xiyimo xa le henhla	Swa le xikarhi	Swa masungulo	Swa kayivela
	8 – 7	6 – 5	4 - 3	2 – 1
	Tindzondzo hinkwato ti ri tinharhu ti hlanganeriwile hi ndlela leyi hlamuselekaka na nkhaqato; ku hlangana ku hlamuseriwile kahle	Tidyondzo timbirhi ti hlanganeriwile kahle; yin'we a yi na matimba kumbe yi pfumala vuxokoxoko	Ku katsiwile dyondzo yin'we ntsena; ku hlangana ka masungulo kumbe loku nga kongomangiki	A ku na ku hlangana ka tidyondzo; kumbe a ku na vuxaka bya vundzeni / swi hoxekile
Swihlovo & endlelo ra mativiselo ya swihlovo (3)		Swa xiyimo xa le henhla	Swa le xikarhi	Swa kayivela
		3	2	1
		Inthavhiyu + ku katsa swihlovo; maendlelo ya mativiselo ya swihlovo yo nkahundzuko; u tshaha hi ku hlawula	Swihlovo swi katsiwile; u tshaha hi ndlela leyi nga hambaniki; u tirhisa mitshaho ku tlula mpimo	A ku na swihlovo `swa mampela; a ku vangi na inthavhiyu; mativiselo ya swihlovo a ma endliwanga
Matirhiselo ya Ririmi(5)	Swa xiyimo xa le henhla	Swa le xikarhi	Swa masungulo	Swa kayivela
	5 – 4	3	2	1
	Nkhaqato wa xiyimo xa le henhla xa Ririmi; ntivomarito lowu nga anama; u kombisa mafundza handle ko cinca; swi le ka mpimo lowu lavekaka wa marito	U kombisa nkhaqato hi xitalo; swihoxo switsongo; thoni hi leyi nga fanela; marito lama lavekaka ma hundzisiwile katsongo/ma fikeleriwile	U endla swihoxo swa ririmi nkarhi na nkarhi; thoni yi kombisa nkamafundza nkarhi wun'wana; marito lama lavekaka a ma fikeleriwangi hi ku hetiseka	Ku na swihoxo swo tala swa Ririmi; tinhlamuselo a ti le rivaleni; thoni a yi fanelangi; mpimo wa marito lama lavekaka a wu tekeriwangi enhlokweni

KU NYIKA VONELO: _____

Nsayino: _____

RHUBIRIKI YA PAPILA RA MAFUNDZA

Xihlawulekiso	Tilevhele ta matwisiselo			
Ku kunguhata & endlelo (3)		Swa xiyimo xa le henhla	Swa le xikarhi	Swa kayivela
		3	2	1
		Nkunguhato wu na vuxoxoxoko byo tala + leswi nga hlawuriwa leswi faneleke ku pfuxetiwa swi le rivaleni	Nkunguhato wu kona; ku na vumbhoni byin'wana bya mpfuxeto	A ku na nkunguhato; mpfapharhuto a wu endlwangi
Xivumbeko & vuandlalo (6)	Swa xiyimo xa le henhla	Swa le xikarhi	Swa masungulo	Swa kayivela
	6 – 5	4 -3	2	1
	Mihundzulukiso hinkwayo ya xivumbeko yi lulamile; vuandlalo byi pholichiwiile	Swo tala swa swona swi lulamile; 1–2 swihoxo switsongo	Ku na swihoxo swo tala; swiphemu swin'wana swa kayivela	Xivumbeko xi hoxekile; vuandlalo a byi landzeleriwangi
Xikongomelo, vaamukeri va mahungu & thoni (5)	Swa xiyimo xa le henhla	Swa le xikarhi	Swa masungulo	Swa kayivela
	5 – 4	3	2	1
	Xikongomelo xi le rivaleni swinene; thoni yi tshama yi ri ya mafundza	Xikongomele xi le rivaleni hi xitalo ; thoni yi fanerile hi xitalo	Xikongomelo a xi twali; u tirhisa thoni ya nkamafundza nkarhi wun'wana	Xikongomelo a xi le rivaleni; thoni yi hoxekile/a yi fanelangi
Vundzeni & nkhomano (7)	Swa xiyimo xa le henhla	Swa le xikarhi	Swa masungulo	Swa kayivela
	7 – 6	5 – 4	3 – 2	1
	Mieheketo yi le rivaleni swinene; nkhluluko wa matimba; tindzimana ti tumbuluxiwiile kahle	Mieheketo yo tala ya swona yi komba vutlhari bya mianakanyo; u na ku huhula kun'wana; tindzimana ti ringanerile	Mieheketo ya vuyeleriwa kumbe yi hume eka nhkokomhaka; nkhomano wo pfumala matimba	Swi pfilunganile; mieheketo a yi le rivaleni kumbe hi leyi nga riki ya nkoka
Malawulelo ya Ririmi (6)	Swa xiyimo xa le henhla	Swa le xikarhi	Swa masungulo	Swa kayivela
	6 – 5	4 – 3	2	1
	Nkhaqato wa le henhla; ntivomarito wa matimba; swihoxo switsongo	Swo tala swa swoa swi lulamile; ku na swihoxo swin'wana leswi vuyeleriwa	U tshamela ku endla swihoxo; nhlamuselo a yi le rivaleni mikarhi yin'wana	Swihoxo swa phikelela; nhlamuselo a yi le rivaleni mikarhi yin'wana
		Swa xiyimo xa le henhla	Swa le xikarhi	Swa kayivela
		3	2	1
		Wu le ka mpimo lowu lavekaka; ku lawula i ka xiyimo xa le henhla	Wu le henhlanganya katsongo/ le hansi ka mpimo	U le kule no fikelela mpimo; u honisa swilaveko

KU NYIKA VONELO:

Nsayino: _____

